Valiokunnan lausunto MmVL 2/2026 vp– U 70/2025 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034) (U 70/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- johtava asiantuntija Juuso Kalliokoski, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- tutkimusprofessori Hilkka Vihinen, Luonnonvarakeskus
- johtaja Simo Tiainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kehittämispäällikkö Heli Walls, Suomen Kylät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- valtiovarainministeriö
- Keski-Suomen liitto
- Pohjois-Savon liitto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Ruokavirasto

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2026 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotuksen tausta

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028–2034. Komissio ehdottaa rahoituskehyksen ja sen rakenteen merkittävää uudistamista. Vuosien 2028–2034 monivuotinen rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan. Ensimmäiseen pääotsakkeeseen Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto (myöhemmin NRPP-rahasto) koottaisiin nykyisin useista eri otsakkeista ja ohjelmista jäsenvaltioille kohdennettava rahoitus.

Komissio julkaisi rahoituskehyksen yhteydessä myös NRPP-rahastoa koskevan esityksen: Euroopan komission asetusehdotus COM(2025) 565 final ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028—2034” sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta, jäljempänä NRPP-asetus. Lisäksi komissio julkaisi Euroopan komission asetusehdotuksen (COM/2025/545 final) ”talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jäljempänä tuloksellisuusasetus, jossa säädetään muun muassa koko rahoituskehykseen menojen seurannan ja tuloksellisuuden kehyksestä ja horisontaalisista periaatteista sekä komission jäsenvaltiolle maksamien maksujen perustana olevista välitavoitteiden ja tavoitteiden tuotosindikaattoreista.

Monivuotisen rahoituskehyksen julkaisun yhteydessä komissio julkaisi myös useita sektorikohtaisia lainsäädäntöehdotuksia, joihin sisältyy ehdotukset: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ”Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), ja koheesiorahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [...] [kumppanuusrahastoa koskeva asetus] vahvistettua rahastoa ja aluekehitykseen myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytysten vahvistamisesta vuosiksi 2028—2034” (COM(2025) 552 final), jäljempänä EAKR- ja koheesiorahastoasetus, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus ”Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana asetuksessa (EU) [kansalliset ja alueelliset kumppanuussuunnitelmat] vahvistettua kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028—2034 myönnettävän unionin tuen täytäntöönpanoedellytyksistä” (COM(2025) 558 final), jäljempänä ESR-asetus, joihin tällä kirjelmällä otetaan kantaa.

Komission antamat ESR- ja EAKR- ja koheesiorahastoasetusehdotukset ovat osa sektoriasetusten ja NRPP-asetuksen muodostamaa kokonaisuutta. Sektorikohtaisesti annetut EAKR- ja koheesiorahasto- (ml. Interreg) ja ESR-asetusehdotukset täydentävät NRPP-asetuksen sisältöä ja täsmentävät niiden erityisedellytyksiä.

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2026 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomen ensivaiheen kantoja komission ehdotukseen EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028—2034 on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp, jossa todetaan muun muassa seuraavasti:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisiin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NRP-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi korostaa jäsenvaltion ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi tukee komission rahoituskehysehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta on käsitellyt tulevan rahoituskehyksen 2028—2034 pääkohtia aikaisemmassa lausunnossaan (MmVL 32/2025 vp — E 73/2025 vp — U 48/2025 vp). Rahoituskehyksen ensimmäistä otsaketta ja sen toimeenpanoa palvelevia kumppanuusrahastoasetusta ja tuloksellisuusasetusta valiokunta tarkasteli lausunnossaan (MmVL 33/2025 vp — U 53/2025 vp) sekä erityisesti maataloutta koskevia sektorikohtaisia asetuksia antamissaan lausunnoissa (MmVL 34/2025 vp — U 55/2025 vp) ja (MmVL 35/2025 vp — U 56/2025 vp). Valtioneuvoston kirjelmän kohteet, Euroopan sosiaalirahastoa sekä Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja koheesiorahastoa koskevat asetusehdotukset, ovat osa rahoituskehyksen ensimmäisen otsakkeen toimeenpanoa koskevien ehdotusten muodostamaa kokonaisuutta. Asetusehdotukset täydentävät kumppanuusrahastoasetusehdotuksen sisältöä ja täsmentävät rahoituksen käytön erityisedellytyksiä.

Komission ehdotus vuosien 2028—2034 rahoituskehyksen kokonaisrahoitukseksi on noin 1 893 miljardia euroa. Rahoituskehyksen ensimmäiseen otsakkeeseen varattu rahoitus on kaikkiaan noin 946 miljardia euroa, josta jäsenvaltioiden kumppanuusrahaston suunnitelmiin kohdennetaan noin 698 miljardia euroa. Suomen NRP-suunnitelmien mukainen kokonaissaanto olisi vuoden 2025 hinnoin noin 8,6 miljardia euroa, josta tehdään noin 4,3 miljardin euron korvamerkitty kohdennus maatalouden tulotukeen ja kalastukseen ja noin 2,6 miljardin euron kohdennus muihin kansallisen suunnitelman mukaisiin kohteisiin, kuten alue- ja rakennepolitiikan toimenpiteisiin. Lisäksi kohdennetaan noin 1,4 miljardia euroa rajaturvallisuuden, muuttoliikkeen ja sisäisen

turvallisuuden rahastoihin. Maatalouden ja alue- ja rakennepolitiikan rahoitus vähenee yhteensä noin 1,2—1,3 miljardia euroa, kun taas muuttoliikkeen, rajaturvallisuuden ja sisäasioiden rahastojen rahoitus kasvaa noin miljardi euroa. Kaiken kaikkiaan valiokunta pitää edelleen välttämättömänä, että Suomen saanto maatalouden ja maaseudun kehittämisen tarpeisiin turvataan jatkossakin. Se on välttämätöntä Suomen nettomaksuosuuden kehityksen ja ruoantuotannon jatkuvuuden kannalta. Mahdollisimman laaja korvamerkitty osuus on Suomen kannalta tärkeä tekijä. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan komission Suomelle esittämä maatalouden korvamerkitty rahoitus on riittämätön (MmVL 32/2025 vp).

Valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa tuodaan esiin, etteivät alue- ja rakennepolitiikkaa koskevat asetusehdotukset tunnista maaseudun kehittämistoimia nykymuodossaan. Yhteisen maatalouspolitiikan maaseuturahoitus on kohdentunut muun muassa pienteollisuuteen, matkailuun, uusiutuvaan energiaan, biotalouteen sekä maataloustuotteiden jalostukseen, jota ei ole tuettu EAKR:n rahoituksella. Maatalouden korvamerkittyyn rahoitukseen sisältyy vain muutamia maaseudun kehittämistoimia, ja vain Leader-toimenpiteet ovat pakollisia jäsenvaltioille. Valiokunta pitää huolestuttavana, että keskeiset maaseudun kehittämistoimenpiteet, kuten Leader-toiminta, joutuvat jatkossa kilpailemaan rahoituksesta alueiden kehittämisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen kanssa. Maaseudun elinvoimaisena säilyminen on kuitenkin huoltovarmuuden ohella osa EU:n ja Suomen kokonaisturvallisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että maaseudun kehittämiseen turvataan monipuolinen rahoitus. Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta katsoo, että maaseudun kehittämistoimiin tulee hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä turvata maaseudun kehittämisen rahoitus myös ensimmäisen otsakkeen rahoituksesta (MmVL 32/2025 vp).

Komission asetusehdotuksissa todetaan, että jäsenvaltioiden on kiinnitettävä erityistä huomiota haasteisiin epäsuotuisilla alueilla, erityisesti maaseutualueilla, teollisuuden muutosprosessissa olevilla alueilla, vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsivillä alueilla, kuten itäisillä ja pohjoisimmilla alueilla, joiden väestöntiheys on erittäin alhainen, ja saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueilla, oikeudenmukaisen siirtymän alueilla sekä Venäjän, Valko-Venäjän ja Ukrainan raja-alueilla. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulee turvata myös jatkossa. Maaseudun kehittämistoimien rahoituksen kohdentumisessa on tärkeää, että maaseutualueiden määritelmä on tarkkarajainen. Kansallinen kaupunki-maaseutu-luokitus on osoittautunut toimivaksi välineeksi rahoituksen ohjaamisessa juuri ydinmaaseudulle ja harvaan asutuille maaseutualueille.

Valiokunta korostaa alueellisten ja paikallisten maaseututoimijoiden roolia tulevan ohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa. Valiokunnan saamissa lausunnoissa on painotettu nykyisten elinvoimakeskusten roolia eri rahastoista rahoitettavien toimenpiteiden yhteensovittamisessa. Elinvoimakeskuksissa on vahvaa osaamista monialaisesta maaseudun kehittämisestä ja asiantuntemusta käsitellä merkittäviä elinkeinollisia investointeja ja muita pk-yritysten kehittämistoimia. Leader-toiminta on tehokkaasti tukenut paikallisesti maaseudun yritystoimintaa, kylien kehittämistä ja paikallisia yhteisöjä. Valiokunta pitää edellä mainittujen toimijoiden osallistamista tärkeänä läheisyysperiaatteen toteutumisen kannalta.

Valiokunnan lausunto MmVL 2/2026 vp

Suomessa aluekehityksen toimeenpano rakentuu maakuntatasolle, ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisen strategisesta suunnittelusta. Jatkossa tulee varmistaa, että maaseudun toimijat, kuten kunnat, kehittämisyhtiöt, järjestöt, Leader-toimijat ja yritykset, ovat mukana ohjelmatyössä ja ohjelman toimeenpanossa. Valiokunta korostaa pienten ja keskisuurten yritysten roolia maaseudun aktiivisina toimijoina ja kehittämisen kohteina. Niiden rahoituksen turvaaminen on keskeistä maaseudun elinvoiman, työllisyyden ja palveluiden säilyttämisen kannalta. Lopuksi valiokunta pitää tärkeänä, että komission asetusehdotuksille ja kansalliselle kumppanuussuunnitelmalle tehdään maaseutuvaikutusten arviointi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 25.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd (osittain)
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps (osittain)
jäsen Peter Östman kd (osittain)
varajäsen Oskari Valtola kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola